

A Somogyi-könyvtár polcairól

A zsinagóga ámpolnái

Fogel Ede szegedi ércműves, épület- és díszműbádogos, nagyiparos kézzel írott, cégjelzéses számlái is szerepeltek a Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, valamint a Somogyi-könyvtár Bádogneszely, szélkakas, hattyúnyak – avagy a pléhestől a vízvezeték-szerelőig című közös kiállításának anyagában. A városatyaként, törvényszéki esküdtként is tevékenykedő mester neve a szegedi új zsinagóga építésében közreműködő iparművészek és iparosok listájára is fölkerült.

„Különösen fejlett a bádogos-ipar, amelyet nem egy derék, törekvő ember valósággal iparművésszé tökéletesített. (...) *Fogel Ede* nemcsak Szegednek, de az egész Délvidéknek egyik legelismertebb és letehetségesebb iparosa. Az az ember elsősorban, aki az iparüzés sablonosságát egyéníteni és tökéletesíteni tudta. *Fogel Ede iparművész*. A Takaréktár nyolcadik szám alatt levő műhelyéből a rendes bádogos-munkákon kívül nagyon sokszor kerültek ki olyan tárgyak, amelyeket a tervezés, az elkészítés, a finom kidolgozás alapján bátran lehet az iparművészet termékének nevezni.”

Ilyen elismerő szavakkal írt Fogel Ede szegedi bádogosmesterről a Délmagyarország „saját tudósítója” a lap születésének évében, 1910. december 25-én, karácsony vasárnapján. A szegedi kisipar című cikk a legjobbnak ítélt bádogosokon kívül elektrotechnikust, gőzmosodást, lakatost, késest, bőrdöndőt, „hangszerészt”, asztalost, műstoppolót, szabót és fűzőkészítőt is felsorol, megjelölve az üzletek és műhelyek pontos címét. A téma aktualitását a „belvárosi óvóiskolában” (föltehetőleg a Toldi utcai óvoda épületében) néhány nappal korábban rendezett iparkiállítás adta, amelyen Fogel Ede galvanizált dísztárgyaiért első díjat és oklevelet kapott.

A jeles bádogos díszes számlalevelei a Csongrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, valamint a Somogyi-könyvtár Bádogneszely, szélkakas, hattyúnyak – avagy a pléhestől a vízvezeték-szerelőig című közös kiállításán is szerepeltek. A Fogel-féle számlák a bibliotéka helyismereti gyűjteményének

kincsei. A kiállítás könyvtári anyagát az Épületgépészeti Múzeum különleges tárgyi emlékei tették látványosabbá. A tárlatot december 1. és január 25. között nézhették meg az érdeklődők.

„A kulturpalota alagsorában a folyosón levő kagylónak a néprajzi laboratoriumi kamarájába való áthelyezése a szükséges feltörésekkel, lefolyó és nyomócső pótlásokkal, horonyvéséssel együtt. Korona 26,-” – írták kalamárisba mártott tollal az egyik számlára, amelyre még egy 2 filléres illetékbélyeget is ragasztottak. Az alagsori (bizonyára: mosdó-)kagyló átvételéről a számla alján olvasható bejegyzés tanúskodik: „Igazoljuk, hogy ezen számlán jelzett munka a kulturpalotában teljesítve lett.” Kelt száztíz éve, 1907. február 13-án.

Egy másik számlán Fogel Ede a szegedi IV. és V. számú ártézi kutak vizének elvezetésére tett aprólékosan kiszámolt, 12 ezer 986 korona és 10 fillérről (!) szóló árajánlatot.

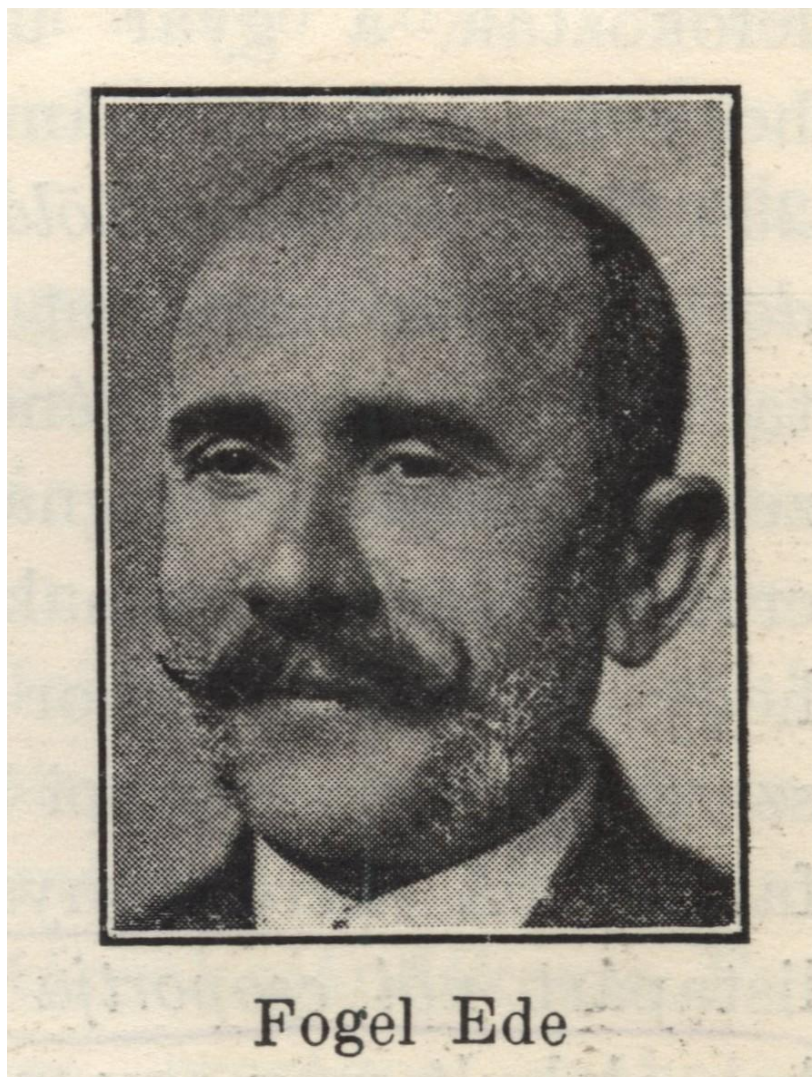
A kalligrafikus fejléccel díszített számlákon a szakmai sikereire joggal büszke mester így mutatja be önmagát és „Délmagyarország első ércműves telepét”: „Fogel Ede ércműves, épület- és díszműbádogos. Templomi és színházi felszerelések, oltár készítő. Első szegedi gyermekjátékok készítője. Az európai hírű szegedi zsidó templom munkáinak készítője. Vízvezeték felszerelési vállalkozó. Bútorveretek minden fémből és minden alakban.” Utóbbi ajánlatot rajzos formában, egy páncélszekrény és egy fűthető fürdőkád alakjában szemlélteti is. Fölsorolja még a szegedi, zentai, és makói kiállításokon elnyert díjakat, érmeket és okleveleket.

A jeles iparos neve valóban szerepel Löw Immanuel A szegedi új zsinagóga (1903) című ismertetőjében, az építésben közreműködő iparművészek és iparosok között. Ám meglepő módon nem a templom bádogozását, hanem az „ámpolnák” (függő mécsestartók) és az oltárasztal fémmunkáját végezte.

Ábrahám Vera, a Szegedi Zsidó Hitközség könyvtárosa, temetőkutató szíves közlése nyomán tudjuk, hogy a közgyűlési képviselőként és törvényszéki esküdtként is tevékenykedő Fogel Ede 1868-ban, Szatmárnémetiben született, s Szegeden hunyt el, az 1935-ös esztendőben.

Nyilas Péter

Fogel Ede arcképe
(Kiss Ferenc, Tonelli Sándor, Sz. Szigethy Vilmos: Szeged. Magyar városok
monográfiája. Budapest, 1927.)